

Agnieszka Lorek

Akademia Ekonomiczna w Katowicach

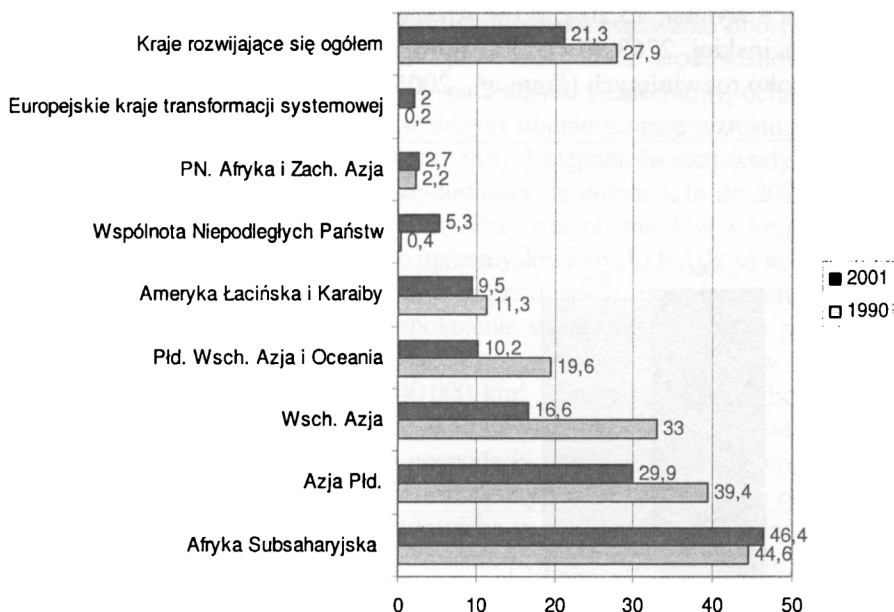
PROBLEM UBÓSTWA W POLITYCE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

1. Wprowadzenie

Zrównoważony rozwój jako strategia społeczno-ekonomiczna została wprowadzona przede wszystkim w celu stworzenia człowiekowi warunków długookresowego (wielopokoleniowego) funkcjonowania w zdrowym i przyjaznym środowisku przyrodniczym. Skuteczna realizacja polityki zrównoważonego rozwoju wymaga osiągnięcia pewnego poziomu zaspokojenia potrzeb, istnienia instytucji i wysokiego poziomu świadomości społecznej, a także odpowiedniego zasobu kapitału społecznego, który obejmuje m.in. usankcjonowane tradycjami i prawem zaufanie społeczne. Aspekty społeczne są bowiem czynnikami koniecznymi do realizacji polityki zrównoważonego rozwoju, a także podlegają rozwojowi i przekształceniom w jej trakcie. Wymiar społeczny określa wiele elementów, wśród których za najważniejsze można uznać prawa do: zaspokojenia podstawowych potrzeb, ochrony przed szkodliwymi zagrożeniami środowiskowymi, edukacji, ochrony zdrowia, opieki socjalnej, pracy, korzystania z czystego środowiska, ochrony własności prywatnej, a także zaspokojenie potrzeby ograniczenia ubóstwa i nędzy [Czaja, Becla 2002, s. 323].

2. Ubóstwo i wykluczenie społeczne jako problem globalny

Nierówności w poziomie dochodów pozostają bardzo istotną kwestią, szczególnie w takich regionach świata, jak Ameryka Łacińska czy Afryka. W chwili obecnej ponad miliard ludzi żyje za mniej niż 1 USD dziennie (rys. 1), ponad 800 milionów jest niedożywionych oraz ponad 2,5 miliarda osób cierpi z powodu życia w złych warunkach sanitarnych.

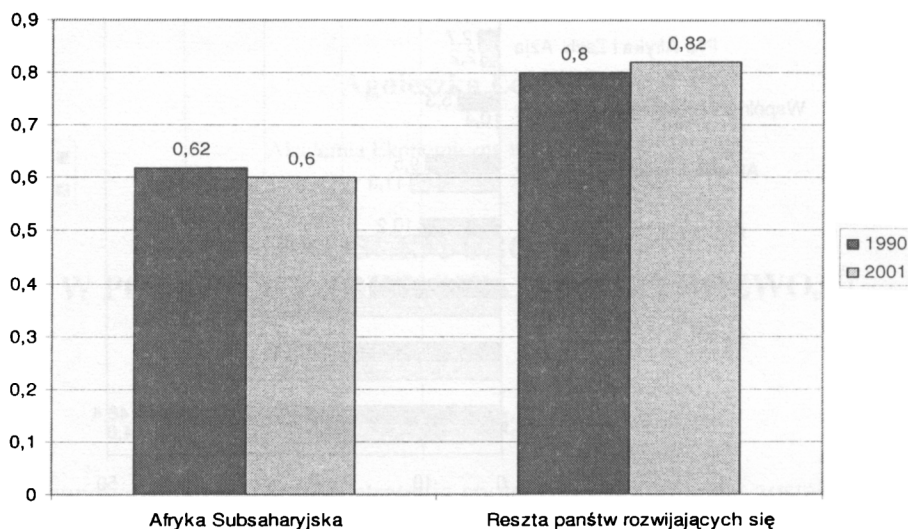
Rys. 1. Udział ludzi żyjących za mniej niż 1 USD dziennie w latach 1990 i 2001 (w %)

Źródło: [The Millennium Development... 2005, s. 6].

Afryka jest nie tylko najbiedniejszym regionem świata, ale także jedynym z ujemną zmianą wysokości dochodów na mieszkańca (rys. 2). Średni roczny wzrost PKB na osobę w latach 1980-2000 wynosił: $-1,1\%$. Najniższa jest także oczekiwana długość życia – dla osób urodzonych w 2001 r. wynosi 46 lat [Ending Africa's... 2004].

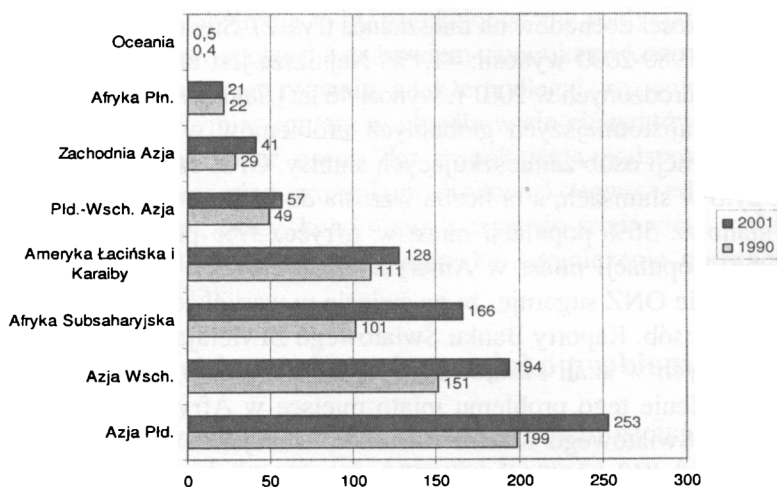
Jednym z najistotniejszych globalnych problemów w skali świata pozostają warunki egzystencji osób zamieszkujących slumsy. ONZ szacuje, że 712 mln ludzi w 1993 r. żyło w slumsach, a ta liczba wzrosła do 837 mln w 2001 roku. Ludność slumsów stanowi: 56% populacji miast w Afryce, 37% populacji miast w Azji i Oceanii, 26% populacji miast w Ameryce Południowej i na Karaibach (rys. 3). Inne opracowanie ONZ sugeruje, że na świecie w warunkach slumsów zamieszkuje ponad 1 mld osób. Raporty Banku Światowego zawierają dane mówiące, iż ekstremalnie biednych w skali światowej było ok. 1 mld 200 mln osób w 1998 r., a największe nasilenie tego problemu miało miejsce w Afryce i Południowej Azji. Ekspert Banku Światowego Martin Ravallion szacuje, że skrajna bieda dotyczy 25% populacji miejskiej w skali świata i osiągnie poziom 50% do 2035 roku. Do tego czasu udział ludności miejskiej w populacji ogółem wzrośnie z prawie 50% do ponad 60%. Co więcej, zróżnicowanie w poziomie dochodów budżetowych bogatych i biednych miast rośnie. Przegląd 237 miast świata pokazuje, że średni dochód

na mieszkańca wynosi: 15,20 USD w Afryce, 248,60 USD w Azji, 252,20 USD w Ameryce Łacińskiej, 2763,30 USD w Europie Zachodniej, USA, Japonii i innych krajach wysoko rozwiniętych [State of... 2005].

Rys. 2. Średni dochód osób żyjących za mniej niż 1 USD dziennie w latach 1990 i 2001

Źródło: [The Millennium Development... 2005, s. 7].

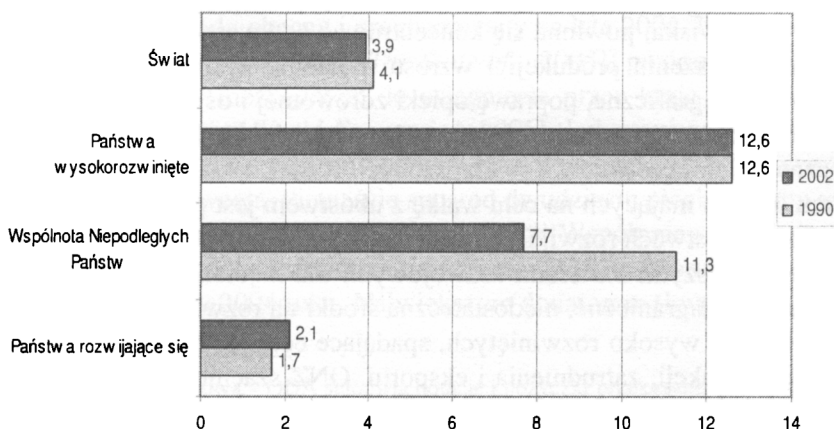

Rys. 3. Mieszkańcy miast, żyjący w warunkach slumsów – lata 1990 i 2001 (mln osób)

Źródło: [The Millennium Development... 2005, s. 35].

Można zauważyć także, że degradacja środowiska i zjawisko ubóstwa są ze sobą ściśle powiązane. Zrównoważenie rozwoju w kategoriach środowiskowych oznacza rozsądne użytkowanie rzadkich zasobów naturalnych i całościową ochronę ekosystemów. Zasobem, który będzie określał w dużym stopniu granice wzrostu, jest woda. W roku 2001 w skali światowej użytkowano 54% dostępnej świeżej wody. Jeśli obecny trend w konsumpcji oraz wzroście liczby ludności się utrzyma, to do 2025 r. będziemy prawdopodobnie zużywać już 70% zasobów. Przy zmianie trendów w krajach rozwijających się (na zbliżone do krajów wysoko uprzemysłowionych) ludzkość w 2025 r. będzie mogła zużywać 90% dostępnej wody. Innym przykładem może być ochrona zasobów leśnych. Zasoby leśne umożliwiają zaspokojenie wielu podstawowych potrzeb, takich jak np. żywność, opał, materiały budowlane czy czysta woda. Niestety w ostatniej dekadzie zasoby leśne zmniejszyły się o 940 000 km². Także w coraz szybciej rosnących miastach można zauważyć rosnącą presję środowiskową, dotyczącą zwłaszcza zaprojektowania i właściwego prowadzenia gospodarki odpadami, zapewnienia dostępu do kanalizacji i oczyszczania ścieków oraz dostaw czystej wody [The State of... 2001].

Główną przyczyną degradacji środowiska w skali świata pozostają jednak niezrównoważone trendy w produkcji i konsumpcji w krajach wysoko uprzemysłowionych (szczególnie dotyczy to trendów w konsumpcji zasobów energetycznych, co jest przyczyną wysokich poziomów emisji CO₂ – rys. 4)¹. Taki brak zrównoważenia w konsumpcji jest także jedną z przyczyn narastania zjawiska ubóstwa. Wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju będzie wymagało optymalizacji wykorzystania zasobów i minimalizowania produkcji odpadów, a więc zmian w modelach produkcji i konsumpcji. Wymaga to zmian celów rozwojowych krajów wysoko rozwiniętych, które są często kopiowane w krajach rozwijających się.

Rys. 4. Produkcja CO₂ per capita (1990 i 2002)

Źródło: [The Millennium Development... 2005, s. 32].

¹ Rokiem referencyjnym dla Wspólnoty Niepodległych Państw jest 1992 r.

3. Globalne działania przeciw ubóstwu

Zjawisko ubóstwa jest problemem bardzo skomplikowanym, dotyczącym wielu aspektów życia. Wyeliminowanie biedy i głodu, większa równość w podziale dochodów i dostępie do surowców stanowią obecnie jedne z największych wyzwań rozwojowych. Agenda 21 opracowana na Szczycie Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” jest całościowym programem działań, które mogą być wprowadzane przez rządy państw, agencje działające na rzecz rozwoju, agendy ONZ, a także wszystkie grupy podejmujące działalność mogącą oddziaływać na środowisko. Dokument ten stwierdza, że prawidłowe gospodarowanie zasobami naturalnymi i odpowiednia polityka ekologiczna powinny uwzględniać sytuację ludzi, których środki do życia pochodzą z eksploatacji bogactw naturalnych. W przeciwnym razie zarysuje się negatywny wpływ takiej gospodarki zasobami naturalnymi i polityki ekologicznej zarówno na ubogie warstwy społeczeństwa, jak i na możliwości zachowania zasobów naturalnych oraz środowiska naturalnego dla przyszłych pokoleń. Polityka rozwoju gospodarczego, koncentrująca się głównie na produkcji dóbr bez uwzględnienia konieczności zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych, na których ta produkcja się opiera, również prędzej czy później doprowadzi do spadku produkcji, a w następstwie tego – do ubóstwa. Z tych powodów jednym z podstawowych warunków zrównoważonego rozwoju jest odpowiednia strategia przeciwdziałania ubóstwu. Wdrażane strategie szczegółowe powinny łączyć jednocześnie działania prorozwojowe, zrównoważone wykorzystanie zasobów oraz likwidację ubóstwa. Według Agendy 21, efektywna strategia rozwiązywania problemu ubóstwa, zgodna ze zrównoważonym rozwojem oraz ochroną środowiska, powinna się koncentrować na kwestiach wykorzystania zasobów, zrównoważenia produkcji i wzrostu poziomu życia ludzi oraz obejmować problemy demograficzne, poprawę opieki zdrowotnej i oświaty, prawa kobiet, problemy młodzieży, grup etnicznych i społeczności lokalnych, jak i kwestie demokratycznego ich uczestnictwa w ulepszonych formach rządzenia. Integralnym elementem działań mających na celu walkę z ubóstwem jest promocja wzrostu gospodarczego w państwach rozwijających się [*Dokumenty końcowe...* 1998].

Najistotniejszymi barierami rozwojowymi dla najbiedniejszych państw świata są: zadłużenie zagraniczne, niedostateczne środki na rozwój, bariery w dostępie do rynków krajów wysoko rozwiniętych, spadające ceny na produkty, które stanowią podstawę produkcji, zatrudnienia i eksportu. ONZ szacuje, iż niesprawiedliwe zasady handlu międzynarodowego kosztują biedne państwa 700 mld USD rocznie. Najbiedniejszych 49 krajów świata, z 10% światowej populacji, ma udział w handlu światowym na poziomie 0,4%, a udział ten zmniejszył się o jedną drugą od 1980 roku. Bogate kraje wydają rocznie ok. 100 mld USD na ochronę swoich rynków poprzez system ceł, kwot ilościowych i subsydiów – co jest kwotą dwa razy wyższą od sum przeznaczanych na pomoc dla krajów rozwijających się. Polityka

dotycząca zasad handlu międzynarodowego oraz globalnych przepływów finansowych ma szczególnie istotny wpływ na wdrażanie strategii zrównoważonego rozwoju. Agenda 21 zakłada w tym obszarze liberalizację handlu, wzajemne powiązanie właściwie prowadzonego handlu i ochrony środowiska, zapewnienie odpowiednich środków finansowych na rozwój, rozwiązanie problemów zadłużenia i pobudzania przemian makroekonomicznych zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. Usunięcie tych barier jest rozstrzygające w kwestii poprawienia szans rozwojowych. Jest to szczególnie istotne w dziedzinie redukcji protekcjonizmu w rolnictwie, a dotyczy likwidacji subwencji eksportowych i liberalizacji dostępu do rynków. Natomiast kraje rozwijające się powinny zdywersyfikować swoją produkcję, aby zmniejszyć zależność od dotychczas eksportowanych dóbr.

W roku 2000 na Milenijnym Szczycie Ziemi przywódcy światowi z najbogatszych i najbiedniejszych krajów świata ustalili 8 celów rozwojowych, które (gdyby zostały osiągnięte) zapewniłyby eliminację skrajnego ubóstwa do 2015 roku. Milenijne cele rozwoju stanowią globalne partnerstwo na rzecz rozwoju, i dotyczą: eliminacji skrajnego ubóstwa i głodu; zapewnienia powszechnego nauczania na poziomie podstawowym; promocji równości płci i awansu społecznego kobiet; ograniczenia umieralności dzieci; poprawy opieki zdrowotnej nad matkami; ograniczenia rozprzestrzeniania się HIV/AIDS, malarii i innych chorób; stosowania zrównoważonych metod gospodarowania zasobami naturalnymi; stworzenia globalnego partnerskiego porozumienia na rzecz rozwoju [*Milenijne cele...* 2000]. Aby osiągnięcie tych celów było możliwe, kraje wysoko rozwinięte zadeklarowały jak najszybsze osiągnięcie wyznaczonego przez ONZ poziomu 0,7 PKB pomocy na rzecz rozwoju (Official Development Assistance – ODA)². Pomimo istnienia od 2002 r. pozytywnego trendu obecny i prognozowany na lata 2006-2010 (por. [*Investing in...* 2005; *Our Common...* 2005; *The State of...* 2005]) poziom ODA jest niższy o ok. 150 mld USD niezbędnych do osiągnięcia przez kraje rozwijające się milenijnych celów rozwoju [*World Economic...* 2005]. Jedynymi państwami, które osiągają zalecany przez ONZ poziom ODA (0,7% PKB), są: Dania, Luksemburg, Holandia, Norwegia i Szwecja. Piętnaście spośród dwudziestu pięciu państw członkowskich Komitetu Pomocy Rozwojowej Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (The Development Assistance Committee – DAC)³ raportuje zwiększenie poziomu pomocy ODA w 2004 roku. Największym donatorem (kwotowo) są Stany

² Oficjalną pomoc rozwojową – ODA stanowią dotacje i pożyczki przekazane instytucjom sektora publicznego państw rozwijających się. Pożyczki są liczone jako oficjalna pomoc rozwojowa tylko wtedy, gdy zawierają komponent dotacji o wartości przynajmniej 25% wartości pomocy. Dodatkowo do oficjalnej pomocy rozwojowej zalicza się pomoc techniczną. Dotacje, kredyty i pożyczki przeznaczone na cele militarne nie wliczają się do oficjalnej pomocy rozwojowej.

³ DAC/OECD jest organem OECD koordynującym pomoc udzielaną przez najbardziej rozwinięte państwa członkowskie organizacji krajom rozwijającym się i państwom w okresie transformacji. Obecnie członkami DAC są 22 państwa członkowskie OECD oraz Komisja Europejska.

Zjednoczone, następnie Japonia, Francja, Wielka Brytania i Niemcy. Wartość pomocy ze strony USA w 2005 r. wynosiła 27,5 mld USD, o 35,6% więcej niż w 2004 roku. Tym samym relacja ODA/PKB wzrosła z 0,17 do 0,22%. Oprócz umorzeń zadłużenia, głównymi czynnikami wzrostu były: dotacje dla Iraku (3,5 mld USD), prowadzenie kampanii antynarkotykowych w Afganistanie (1,5 mld) oraz pomoc dla Afryki Subsaharyjskiej (4,1 mld USD) [*Aid flows...* 2005]. Osiągnięcie milenijnych celów rozwoju jest także bardzo istotne dla krajów UE. Unia Europejska i jej kraje członkowskie są największym źródłem pomocy na rzecz rozwoju, wpłacając ponad połowę sumy ODA. W roku 2005 państwa członkowskie UE zadeklarowały osiągnięcie poziomu 0,7% ODA/PKB do 2015 roku. Państwa przyjęte do UE po 2002 r. mają wyznaczony cel zwiększenia lub utrzymania pomocy prorozwojowej na poziomie 0,33% [*World Economic...* 2005]. Piętnaście państw członkowskich DAC, które są jednocześnie państwami członkowskimi UE, zwiększyło łączny poziom ODA o 2,9% – do 42,9 mld USD, co stanowi 55% budżetu DAC. Kwota ta stanowi 0,36% łącznego PKB tych państw w 2003 r. i jest zgodna z unijnym celem osiągnięcia poziomu 0,39% do 2006 roku [*Report – Efforts...* 2005]. Również Polska podjęła w ostatnich latach szereg zobowiązań politycznych i prawnych odnoszących się do współpracy rozwojowej:

1. W „Strategii polskiej współpracy na rzecz rozwoju” przyjętej przez Rząd RP w 2003 r. przyjęto podstawowe zobowiązanie finansowe zwiększenia pomocy do 2006 r. do poziomu 0,1% polskiego PKB.

2. Inicjatywa HIPC (Heavily Indebted Poor Countries’ Initiative) – w 2000 r. Rada Ministrów uchwaliła stanowisko rządu deklarujące aktywne uczestnictwo Polski w realizacji międzynarodowej inicjatywy oddłużeniowej HIPC, zapoczątkowanej w 1996 r. przez Bank Światowy i Międzynarodowy Fundusz Walutowy. Inicjatywa ma na celu znaczące zmniejszenie zadłużenia państw Południa w połączeniu z programami redukcji ubóstwa.

3. Zobowiązania związane z realizacją deklaracji oraz porozumienia z Monterrey.

4. „Deklaracja polityczna i plan działań” – Johannesburg. Przyjęte dokumenty potwierdzały zobowiązania przyjęte na szczycie w Rio de Janeiro w 1992 r. i na konferencjach ONZ.

W maju 2004 r. Polska stała się członkiem Unii Europejskiej. Tym samym nasz kraj przyjął na siebie zobowiązanie uczestnictwa w unijnej polityce współpracy na rzecz rozwoju. Pociąga to za sobą współudział w wypracowywaniu i wdrażaniu programów skierowanych do krajów rozwijających się, inicjowanie nowych rozwiązań, dążenie do większej skuteczności pomocy. Około 5% polskiego wkładu do budżetu ogólnego UE jest przeznaczone na działania pomocowe realizowane przez UE w wielu regionach świata. W roku 2004 było to ok. 77 mln USD. Do tego należy doliczyć konieczność uiszczenia składki członkowskiej do Europejskiego Banku Inwestycyjnego, szacowanej wstępnie na 637 mln euro (do zapłaty w półrocznych ratach w ciągu 2-4 lat) oraz (najpewniej od 2008 r.) udział Polski w finansowaniu

Europejskiego Funduszu Rozwoju w szacowanej wysokości 313 mln euro w ciągu pięciu lat. Kwota ta podlega jeszcze negocjacjom między Komisją Europejską i Rządem RP. W chwili obecnej Polska na pomoc przeznacza 0,013% PKB. Środki przeznaczone na ten cel są niewielkie ze względu na ograniczenie budżetowe i niewielką wolę polityczną oraz poparcie społeczeństwa, aby ten stan zmienić [Bagiński 2003].

W skali globalnej oczekiwany jest dalszy wzrost poziomu ODA w latach 2005-2006. Jeśli państwa członkowskie DAC dotrzymają ustaleń dokonanych na i po szczycie w Monterrey, wskaźnik ODA/PKB powinien się poprawić, z wartości 0,25% w 2004 r. do 0,3% w 2006 roku. Głównymi źródłami wzrostu będą:

- Składki na rzecz Banku Światowego (Interchange of Data between Administration – IDA) – w lutym 2005 r. donatorzy zgodzili się na wpłatę 18 mld USD, które mają być przeznaczone na zwiększenie pomocy w formie grantów i pożyczek o co najmniej 25%.

- Wzrost pomocy dwustronnej – wiele państw członkowskich DAC ma zamiar rozszerzyć zakres pomocy dwustronnej. Na przykład rozpoczyna działanie Fundusz Milenijny USA, a także dwóch innych dużych ofiarodawców (Francja i Wielka Brytania) podnosi poziom finansowania ODA, aby sprostać wyznaczonemu przez ONZ celowi 0,7% PKB na pomoc do 2012-2013 roku.

- Pomoc dla ofiar tsunami – tsunami, które zniszczyło wybrzeża Oceanu Indyjskiego zmobilizowało ofiarodawców do zwiększenia pomocy na cele odbudowy i pomocy humanitarnej dla ofiar. Pomoc wyniesie ok. 2,2 mld USD.

- Umorzenie zadłużenia Iraku i Nigerii – pod koniec 2004 r. Klub Paryski zgodził się na zredukowanie znacznej części zadłużenia tych państw. Umorzenia te wyniosą – ok. 14 mld USD dla Iraku i prawie 5 mld USD dla Nigerii.

Niestety, międzynarodowy system wsparcia rozwoju zawiera wciąż wiele niedociągnięć:

1. Programy pomocowe nie są oparte na milenijnych celach rozwoju (np. Międzynarodowy Fundusz Walutowy nie przykładą większej wagi do celów milenijnych przy konstruowaniu zaleceń makroekonomicznych). Programy te nie odpowiadają także często rzeczywistym potrzebom najbardziej potrzebujących regionów świata.

2. Programy rozwojowe koncentrują się na krótkim okresie (najczęściej trzyletnim), pomijając cele długookresowe.

3. Niedostateczna jest pomoc techniczna, która mogłaby umożliwić przygotowanie skoordynowanych planów inwestycyjnych. Agencje międzynarodowe (FAO, IFAD – rolnictwo, UNICEF – problemy dzieci, UNIDO – przemysł, WHO – zdrowie) nie są właściwie przygotowane do koordynowania dużych projektów.

4. Można zaobserwować niedostateczną koordynację działań międzynarodowych – najczęściej stanowią one jedynie platformę dialogu, nie zajmują się zaś realną koordynacją działań.

5. Występuje niespójność w polityce państw darczyńców – przykładem może być sytuacja, gdy państwo obdarowujące postanawia wesprzeć sektor rolny państwa biorcy pomocy, jednocześnie utrzymując bariery handlowe i limitując dostęp do swojego rynku.

6. Redukcje zadłużenia nie są powiązane z warunkiem osiągnięcia milenijnych celów rozwoju.

7. Pomoc finansowa jest niskiej jakości:

- Jej wysokość jest nieprzewidywalna – co nie pozwala na najbardziej efektywne zaplanowanie wykorzystania posiadanych środków. Niestety, wysokość pomocy finansowej waha się w zależności od koniunktury gospodarczej państw darczyńców, możliwości wykorzystania tych środków przez państwo obdarowywane (istnienie struktury instytucjonalnej umożliwiającej efektywne wykorzystanie środków pomocowych) oraz od preferencji politycznych państw darczyńców. Ta niepewność, na równi z prowadzoną polityką pieniężną i fiskalną, ma negatywny wpływ na inwestycje publiczne, a tym samym na wzrost gospodarczy w państwach przyjmujących pomoc. Redukcje w wysokości napływających środków pomocowych mogą także powodować znaczne problemy makroekonomiczne. W małych krajach – biorcach pomocy te problemy są połączone także z niską chłonnością inwestycji przez gospodarkę (związane jest to z małymi rozmiarami gospodarki) oraz małym i z reguły słabo rozwiniętym sektorem finansowym. Fluktuacje w wielkości pomocy uwarunkowane są także dobrowolnością systemu ODA i zależą od cyklu planowania budżetowego państw darczyńców. Zwykle istnieje duży rozdźwięk między zapowiedziami i oczekiwaniami a realnymi kwotami przekazywanymi państwom odbiorcom pomocy. Innym powodem wahań w poziomie pomocy są warunki konieczne do spełnienia przez państwa korzystające z takiej formy wsparcia. Dotyczy to nie tylko szczegółowych warunków stawianych przez państwa ofiarujące pomoc, lecz także konieczności spełnienia stałego warunku otrzymania wsparcia: zaakceptowania i wdrożenia programu Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Jeśli taki program nie jest wdrażany, to negatywne konsekwencje dla gospodarki wzmacnia jeszcze odpływ środków pomocowych [*Aid flows...* 2005; *World Economic...* 2005].

- Jest nakierowana bardziej na działania humanitarne i pomoc techniczną niż na długookresowe inwestycje i tworzenie struktur instytucjonalnych.

- Kontrakty inwestycyjne są zawierane najczęściej z firmami pochodzącymi z kraju darczyńcy.

- Jest nakierowana na realizację doraźnych interesów kraju donatora zamiast na realizację skoordynowanego planu działań.

- Często jest skierowana do państw słabo zarządzanych z powodów geopolitycznych.

- Prawie nigdy nie jest prawidłowo dokumentowana i sprawdzana pod kątem realizacji założeń [*Investing in...* 2005].

Wypełnianie celów milenijnych nie oznacza jedynie kosztów, lecz wiąże się także z oczywistymi korzyściami. Niektóre z nich, takie jak ograniczenie występowania ubóstwa czy ograniczenie liczby osób żyjących w slumsach, przedstawiają tabele 1 i 2. Tabele zawierają prognozy ekspertów Banku Światowego.

Tabela 1. Ograniczenie zasięgu biedy (mln osób)

Region	2005 (szacunkowo)	Obecny trend ekstrapolowany do 2015 roku	Realizacja scenariusza milenijnych celów rozwoju do 2015 roku
Europa Wschodnia i Centralna Azja	92	88	49
Wschodnia Azja i kraje Pacyfiku	182	0	0
Ameryka Łacińska i Karaiby	128	123	90
Środkowy Wschód i Północna Afryka	8	9	4
Azja Południowa	407	317	317
Afryka Subsaharyjska	345	431	198
Suma	1162	968	658

Źródło: [*Investing in...* 2005].

Tabela 2. Ludność zamieszkująca slumsy (mln osób)

Region	2005 szacunkowo	Obecny trend ekstrapolowany do 2015 roku	Realizacja scenariusza milenijnych celów rozwoju do 2015 roku
Europa Wschodnia i Centralna Azja	44	47	41
Wschodnia Azja i kraje Pacyfiku	237	385	210
Ameryka Łacińska i Karaiby	128	173	116
Środkowy Wschód i Północna Afryka	61	97	54
Azja Południowa	235	398	207
Afryka Subsaharyjska	167	325	144
Suma	872	1 425	772

Źródło: [*Investing in...* 2005].

Postęp w osiąganiu milenijnych celów rozwoju jest stale monitorowany przez społeczność międzynarodową. ONZ, OECD oraz Bank Światowy systematycznie przygotowują raporty na temat stopnia osiągnięcia milenijnych celów rozwoju. Raport Banku Światowego „Równość i postęp” z 2006 r. mówi o postępach i wskazuje kierunki działań, zarówno dla krajów rozwiniętych, jak i rozwijających się, konieczne do osiągnięcia celów milenijnych. Raport Banku Światowego ostrzega, że przy kontynuacji dotychczasowych trendów wiele rozwijających się państw nie będzie w stanie osiągnąć celów dotyczących ograniczenia zakresu występowania ubóstwa i poprawy dostępu do podstawowych usług dla biednych do 2015 roku. Patrząc na skalę globalną, cel zmniejszenia o połowę udziału osób żyjących za mniej niż 1 USD dziennie jest osiągalny, lecz występują znaczne zróżnicowania między krajami i regionami poszczególnych państw. Na przykład Wschodnia Azja jako region osiągnęła już ten cel (10 lat przed wyznaczonym terminem), lecz Afryka

Subsaharyjska ma jeszcze przed sobą daleką drogę. W regionie Wschodniej Azji, Papua-Nowa Gwinea jest bardzo daleko od powyższego celu, natomiast Ghana w regionie subsaharyjskim prawie go osiągnęła. Duże zróżnicowania występują także na obszarze poszczególnych państw, np. Chiny jako całość osiągnęły cel eliminacji skrajnego ubóstwa, lecz istnieją prowincje (nieraz tak duże jak państwa), które mają wciąż dużo do zrobienia. Postęp w osiąganiu innych celów jest dużo wolniejszy:

- Tylko kilka regionów (Azja Wschodnia, Europa i Azja Centralna) są bliskie osiągnięcia celu dotyczącego zapewnienia powszechnego dostępu do podstawowej edukacji.

- Wszystkie regiony rozwijające się z wyjątkiem Ameryki Łacińskiej i Karaibów mają wciąż braki związane z równym dostępem do szkolnictwa podstawowego. W Azji Południowej o 12% dziewcząt mniej uczęszcza do szkoły niż chłopców (tylko 61% dziewcząt posiada ukończoną szkołę podstawową, przy wskaźniku 86% dla chłopców).

- Umieralność dzieci zmniejszyła się we wszystkich regionach, lecz spadek ten jest wolniejszy od zaplanowanego.

- W roku 2003 żyło 36 mln osób dorosłych i 2 mln dzieci z HIV/AIDS – w 98% są to mieszkańcy krajów rozwijających się, 66% z nich żyje w Afryce Subsaharyjskiej. Programy prewencyjne obejmują mniej niż 1 osobę na 5 osób potrzebujących.

- Zmniejszenie o połowę udziału ludzi bez dostępu do podstawowych instalacji sanitarnych i zdrowej wody wymaga budowy infrastruktury wodociągowej dla 1,5 mld ludzi, a kanalizacji i stworzenia systemów gospodarki odpadami komunalnymi dla 2 mld osób w latach 2000-2015. Obecny postęp w budowie niezbędnej infrastruktury jest zadowalający jedynie w jednej piątej krajów [*World Development...* 2005].

4. Zakończenie

Milenijne cele rozwoju są zestawem najbardziej całościowych oraz najpowszechniej akceptowanych wytycznych dotyczących redukcji skali ubóstwa na świecie. Bez dostępu do odpowiedniej edukacji, opieki zdrowotnej i czystej wody pitnej ludzie nie mogą realizować się jako produktywni pracownicy, w pełni odpowiedzialni członkowie lokalnych społeczności czy wreszcie świadome swoich praw i spełnione jednostki. Międzynarodowe wsparcie dla celów milenijnych stworzyło korzystne warunki do włączenia ich do polityki i programów realizowanych zarówno przez państwa korzystające z pomocy, jak i tych, które tej pomocy udzielają. Jest oczywiste, że nie wszystkie kraje będą podążać tą samą ścieżką do celów milenijnych. Dokonanie znaczących postępów w skali globalnej wymaga zatem zwiększenia nakładów na rzecz pomocy prorozwojowej, lecz także jest istotne, aby istniały odpowiednie instytucje i programy umożliwiające efektywne wykorzystanie tych środków, zarówno w skali międzynarodowej, jak i krajowej. Osiągnięcie celów milenijnych będzie stanowiło znaczący skok rozwojowy w kierunku bardziej sprawiedliwego i bogatszego świata.

Literatura

- Aid flows top 100 billion in 2005*, www.oecd.org.
- Bagiński P., *Udział Polski w międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju*, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej” 2003.
- Czaja S, Becla A., *Ekologiczne podstawy procesów gospodarowania*, Wydawnictwo AE, Wrocław 2002.
- Dokumenty końcowe Konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój”*, Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa 1998
- Ending Africa's Poverty Trap*, Brookings Papers on Economic Activity 2004 nr 2 (August), s. 117-216
- Investing in Development: A Practical Plan to Achieve the Millennium Development Goals*, UN Millennium Project 2005, s. 36-42.
- Milenijne Cele Rozwoju*, www.unic.un.org.pl (2000).
- Report – Efforts and Policies of the Members of the Development Assistance Committee*, „OECD Journal on Development. Development Co-operation – 2005” vol. 7, nr 1.
- Our Common Interest. Report of the Commission for Africa*, 2005, www.commissionforafrica.org.
- Polska współpraca na rzecz rozwoju. Raport roczny*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP, Warszawa 2002.
- State of the World 2003*. Special 20th Anniversary Edition, The Worldwatch Institute, s. 133-138.
- The Millennium Development Goals Report 2005*.
- The State of World Population 2001*, www.unfpa.org.
- The State of World Population 2005*, www.unfpa.org.
- World Development Report 2006*. Equity and Development, www.worldbank.org.
- World Economic and Social Survey 2005*. Financing for Development, s. 111-116.

POVERTY PROBLEM IN THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICY

Summary

The Millennium Development Goals are the most comprehensive and widely supported set of poverty reduction targets the world has ever established. Without access to adequate education, health care, and safe drinking water, people's capacity to realize their own potential as productive workers, informed members of their communities and fulfilled individuals is constrained. The international community's strong support for the MDGs has generated considerable pressure to incorporate them into national programmes of aid-recipient countries and aid programmes of bilateral and multilateral donors. It is clear that not all countries will follow the same path toward reaching the Millennium Development Goals. Accelerating global progress will require additional resources but, just as important, equitable policies and institutions to absorb and use those resources effectively are also needed, both nationally and internationally. Attaining the Goals will represent significant movement toward a more equitable and prosperous world.